

יצא לאור ע"י מערכת
מעולפת ספירים
במשנתו של הבעש"ט הק"ן

גיליון ד'
הג הסוכות
מאמר בעניין "שירת הסוכה"
על פי הנלמד במסגרת סדר אהבת תורה [ראש השנה דף לב ע"ב]
לאור המבואר בספרי החסידות

היום ובעקבותיה טביעת המצרים בתוכו לא השלימה עדיין את תכלית הבריאה - שאף המצריים יכירו באלוקותו יתברך ויקבלו על עצמם עול מלכותו. אמנם, למרות שהמטרה הוא שכל יושבי תבל יכירו במלכותו, מ"מ עם ישראל הוא העם שהוקצה ונתייחד למטרה נעלית וקדושה זו, וכמו שנאמר: "עם זו יצרתי תהלתי יספרו", וכמו שכתב הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע: "על פי דברי רבי יוסף גיקטליא בספרו סוד החשמל כי הכוח והחיות של שבעים שרי האומות בא מכך שהם אומרים שירה לפני הבורא ומכירים במלכותו, שהרי בתוך כל חלק מהבריאה קיימת הכרה עמוקה במציאותו של בורא לעולם אף אם אינה מודעת לכך, אלא שאצל כל אחד זה מורגש באופן שונה, וכן הלאה, ובשל אי הכרתם באופן ברור ורצוני בהש"ת, לכן זה מתבטא בכל אומה בשיר לאומי שונה הדומה למוג המיוחד להם, ש"לפי כמה מאדמו"רי החסידות עליו להעלות את השירים הללו אל הקדושה על ידי הענקת תוכן רוחני וקדוש לאותם הניגונים.

לא ברא הקב"ה את עולמו אלא בשביל שירה וזמרה שישיראל מזמרים
והנה ג' דרכים קיימים באדם לבטא את ההכרה במציאות השי"ת ובספירותיו, שהם באמצעות עיסוק בחכמת התורה (שכל; חב"ד), תפילה (גשש; הגות) וקיום מצוות (פעולה; נהי"ם), והם מכוונים כנגד שלושת חלקי האדם: שכל, רגש ומעשה.^א
העיקרית שמבין שלושה אלו היא התפילה המכוונת כנגד חלק המידות והרגשות, ולכן דווקא היא מוגדרת בתורה כעבודת השי"ת כדכתיב: "ולעבדו בכל לבבכם", והיינו מפני שרגשות האדם הם החלק העיקרי שבול, ומובא בחז"ל: "כי אף התפילה מורכבת מג' חלקים: שבח ושירה, בקשת צרכים, והודאה על חלקו, כשהחלק העדיף והחשוב מביניהם ולכן גם נמנה ראשון הוא חלק אמירת דברי השבח והשירה, המחדיר יותר מהשאר את הכרת מציאותו יתברך בתוך עומק ליבו של האדם, וכמאמרו של רבי עקיבא: "שלא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אלא בשביל שירה וזמרה שישיראל מזמרים בכל יום, וממליכים אותו בכל יום בארבע רוחות העולם".^ב

והנה מעלת האדם על גבי שאר בעלי החיים היא בדיבורו, ולכן הוא מכוון בספרי הקדמונים: "מדבר", כי מעלתו ותכליתו הוא בכך שיהלל וישבח את בוראו ויכיר במלכותו והכל על ידי דיבורו בפה, וכלשון קדשו של הרמב"ם ז"ל: "וכוונת כל המצות שנאמרו בא-להינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לא-להיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לא-ל שבראם והמציאם ויפרסמו וזכות רבוינתך אנהנו".^ג

לאור הנ"ל מובן היטב קושיית מלאכי השרת לפני הקב"ה, שהרי הזמן היותר ראו לומר שירה הוא לכאורה דווקא בתחילת השנה כאשר העולם נברא מחדש ואנו בונים את מלכותו ית' שייכירו וידעו כל יושבי תבל במציאותו ית', וכמבואר באריכות בספה"ק **קדושת לוי** כי עיקר ענין השירה הוא התגלות אלהותו ומלכותו בעולמות ולכן הוא מתאים דייקא לזמן זה, ובפרט לפי מה שאמרו חז"ל במסכת סוכה"כ כי עיקר השירה הוא בפה המכוון כנגד ספירת מלכות כדאיתא בהקדמת התיקוני זוהרי"ם.

ימי סליחה ושמוחה

והנה מצינו בתשובות הגאונים דיימי תשרי הם ימי שמוחה, וכן הביא המהרש"א י"ב בשם המדרשות הדעשרים ואחד ימים שבין ראש השנה להושענא רבה שהוא גמר החתימה הם ימי סליחה ושמוחה, ומש"ה פסק הטור"ם וכן נפסק בשו"ע ע"ג דר"ה ויו"כ נחשבים כמועדים לגבי ביטול האבילות וכמבואר בערוך השולחן ובכף החיים דאע"ג שלא מוזכר בתורה דין

מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכיפורים?
אמרו חז"ל במסכת ראש השנה: "אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים, אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה?!"
בביאור טענתם של מלאכי השרת ותשובת הקב"ה נאמרו פירושים וביאורים רבים ושונים, וכתב בספה"ק בני יששכר כי טענתם מבוססת על מה שאמרו חז"ל במסכת מגילה"כ כי השירה נאמרת על כל דבר שהוא נס ודבר פלאי שמעבר לדרך הטבע, וכגון יציאה "מעבדות לחירות" או "ממיתה לחיים", וא"כ בר"ה ויו"כ שאף אז אנו יכולים לצאת ממוות וליחתם בספר החיים" ע"י התשובה שהיא יציאה מסדר העולם ומעבר לגדרי העולם והטבע וכמו שכתבו המהר"ל בספרו **נתיבות עולם**, רבינו יונה בספרו **שערי תשובה**, ורבי יוסף אלבו בספר **העיקרים**, בוודאי שיש מקום לישראל לומר שבח ושירה, וביאר המהרש"א"י הדכוונה בזה הוא ל"שירת הלל".
וכתב הש"ה הק"ן כי לפיכך הזכירו המלאכים בטענתם גם את יו"כ, משום שעל ר"ה לחדיה היה מקום לתרץ דכיון שהוא יום דין ומשפט על כל בראי עולם לכך אין אומרים בו שירה, ואע"ג שיש שלושה פרקים נוספים בשנה שבה נידון האדם על דברים שחיותו תלויה בהם" כגון בפסח על התבואה וכי"מ מ"מ ראש השנה כיון שהוא יום הדין הראשון שבארבעה פרקים אלו מובן שפיר למה דווקא בו אין לומר שירה, אמנם על יו"כ אין לתרץ כך ונמצא שהקושיא במקומה עומדת.

"עם זו יצרתי תהלתי יספרו"

והנה על מנת להבין העניין יש בהקדים לבאר את כלות עניין השירה ומשמעותה בספרי החסידות.
משמעות השירה באופן כללי - כפי לשון המהר"ל" - היא "תשוקת העלול אל עליות", כלומר, הרגשת התלות שקיימת אצל הסיבה ביחס למסובב אותה, כשבעבודת השי"ת מתבטא הדבר בהכרה ברורה של האדם מעבר לכל ספק בנוכחותו של השי"ת בכל חלקי המציאות - וכמש"כ הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בספה"ק **פרי צדיק** על שירת הים שאמרו בני ישראל ש"כשנתברר עד כתר עליון אז נפתח פיהם לומר שירה" - ובתנועה הרגשית של האדם לקבל עול מלכותו ית' על עצמו בבחינת "מלכות", ולכן נחתמת שירת הים - המקור של כל השירות - דווקא בפסוק ה' ימלך לעולם ועד"י, הכרה שהתעצמה ונבנתה אצל כל אחד מבני ישראל מתוך אור האמונה שהלך והאיר בהם במשך כל הלילה שלפני בקיעת הים, בבחינת "ויאר את הלילה"י.^ד

לכן אנו מוצאים את מושג השירה שייך לעניין ה"מלכות" בכל שלושת החלקים המוזכרים בספר **יצירה**: "עולם", "שנה" ו"נפש", שמשמעותם היא: מקום, זמן ואדם. בחלק ה"נפש" שייכת השירה לדוד המלך שמידתו מלכות שהיה שר בכינורו ושירות ותשבחות, בחלק ה"שנה" שייכת השירה ליום השבת שהוא היום השביעי בשבוע העומד כנגד הספירה השביעית של ספירת המלכות וכמו שאומרים בתפילת שבת "שמעו בשבוע מלכותך" ולכן אף שרים בו זמירות שירות ותשבחות"י, ובחלק ה"עולם" שייכת השירה לבית המקדש שהיו הלויים שרים ומנגנים בו שירות ותשבחות בשעת הקרבת הקרבנות, וכן לארץ ישראל שיש לו ניגון מיוחד משום כך כמובא בספה"ק **דברי ישראל**, ולכן אין אומרים שירה והלל על נס שבחול"כ כדכתיב "מכנף הארץ זמירות שמענו" דקאי על א"י וביהמ"ק ששורשם אחד כמובא בספה"ק **שפת אמת**, ושניהם מקומות שמתגלה בהם ביותר מלכותו יתברך בעולם.

וידוע מאמר הרמב"ם^ה שתכלית בריאת העולם היא שכל יושבי תבל ישירו ישבחו ויהללו את הבורא יתברך, ועל דרך מה שנאמר "הללו את ה' כל גוים שבחווהו כל האומים"י, ואיתא בספה"ק **תפארת שלמה** כי לכן בעת קריעת ים סוף, כשבקשו המלאכים לומר שירה לפני המקום לא הניח להם הקב"ה בטענה ש"מעשי ידי טובעין ביים ואתם אומרים שירה"י, כי בקיעת

א. לב ע"ב. ב. מאמר זה אינו סיפור דברים אלא הוא נאמר בדרך צחות על מנת לבאר הרעיון היוצא ממנו, וכן כתב המאירי בפירושו למאמר זה. ג. מאמר חודש תשרי מאמר ג דרוש ב אות ד. ד. יד ע"א. ה. וכן פורש בדרושי הצ"ח דרוש כב לעשרת ימי תשובה. ו. ח"ב נתיב התשובה פרק א. ז. בתחילת הספר. ח. מאמר ד פרק כה. ט. ערכין י ע"ב. י. ווי העמודים פרק כ. יא. ראש השנה פ"א מ"א. יב. ראה באריכות על עניין השירה בספרי החסידות בגיליון "מעולפת ספירים" לפי בשלח תש"פ. יג. גבורות ה' פרק מז. יד. לחג הפסח אות מז. טו. שם כי תבוא אות ת. טז. שם לחג הפסח אות מה. יז. פ"ה מ"ז. יח. פרי צדיק מטות אות יא. יט. להרה"ק רבי ישראל ממודיץ ז"ע. כ. ישעיה כד טו. כא. לחנוכה תרנ"א. כב. סוף פר' בא. כג. וראה אמרי אמת וירא. כד. תולדות. כה. מגילה י ע"ב. כו. ישעיה מג כא. כז. קדושת לוי לפורים קדושה שניה. כח. וע"ד משי"כ בספה"ק זרע קודש משפטים ע"יש. כט. וכמו שכתב רבי אברהם אבן עזרא באחד משיריו (מובא בספר תולדות גדולי ישראל ח"א עמ' סא) "הישמעאלים - שיריהם באהלים... והאדומים - במלחמות ונקמות. והיוונים - בחכמות ומזמות, וההדסים - במשלים וחדות, והישראלים - בשירים ובתשבחות לה' צבאות". ל. כגון הרה"ק רבי לייב שרה"ס ז"ע והרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב ז"ע (ראה בספר גבורת ארי עמ' 43). לא. כ"כ בספה"ק שם משמאל נשא תרע"א. לב. דברים יא יג. לג. וראה בספה"ק יסוד העבודה ח"ב פ"ג י"ג מצוה ה. לד. וראה משי"כ בזה בספה"ק תולדות יצחק להרה"ק רבי יצחק מנעשכ"י ז"ע פר' נשא. לה. ברכות לד ע"א. לו. וכמש"כ בספה"ק תפארת שלמה פר' בשלח. לז. כך מובא בספה"ק שומר אמונים מאמר השגחה פרטית פרק כג. לח. אותיות דר"ע אות א"ף. לט. הרה"ק בעל החידושי הרה"ם מנוח ז"ע היה אומר: "אלמלי תנני ה' בקול נגינה, כי אז הייתי יכול למסור לכם שירות חדשות בכל יום ויום... כי בכל יום נבראת שירה חדשה". מ. ראה משי"כ בבן יהוידע ברכות י ע"א; וראה מה שביאר בזה בהקדמה לספר אבני מילואים מתלמיד המחבר. מא. עה"ת סוף פר' בא. מב. לר"ה ד"ה עוד. מג. אמנם עיי"ש שביאר תשובת הסב"ה למלאכים באופן אחר. מד. נ ע"ב. מה. י ע"א. מו. שערי תשובה סי' שלו. מז. בכרות ח ע"ב בח"א. מח. סי' שצט. מט. שם סעי' ו-ח. נ. שם סעי' יח. נא. על או"ח סי' תפמ"ח סעי' י"א.

